

MUHANDISLIK

& IQTISODIYOT

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

№11

2025
noyabr

Milliy nashrlar

OAK: <https://oak.uz/pages/4802>

05.00.00 – Texnika fanlari
08.00.00 – Iqtisodiyot fanlar

Google Scholar

OPEN ACCESS

ULRICHSWEB™
GLOBAL SERIALS DIRECTORY

Academic
Resource
Index
ResearchBib

ISSN
INTERNATIONAL
STANDARD
SERIAL
NUMBER
INTERNATIONAL CENTRE

CYBERLENINKA

OpenAIRE

ROAD

INDEX COPERNICUS
INTERNATIONAL

BASE

Crossref

НАУЧНАЯ ЭЛЕКТРОННАЯ
БИБЛИОТЕКА
LIBRARY.RU

РЭУ.РФ
РОССИЙСКИЙ ЭКОНОМИЧЕСКИЙ УНИВЕРСИТЕТ
ИМЕНИ Г.В. ПЛЕХАНОВА
ТАШКЕНТСКИЙ ФИЛИАЛ

muhandislik & iqtisodiyot

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

Elektron nashr, 36 sahifa.
2025-yil, noyabr

Bosh muharrir:

Zokirova Nodira Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori, DSc, professor

Bosh muharrir o'rinbosari:

Shakarov Zafar G'afarovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori, PhD, dotsent

Tahrir hay'ati:

Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'z FA akademigi, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Sharipov Kongratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori, professor

Maxkamov Baxtiyor Shuxratovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Shaumarov Said Sanatovich, texnika fanlari doktori, professor

Turayev Bahodir Xatamovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Nasimov Dilmurod Abdulloyevich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Allayeva Gulchexra Jalgasovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Arabov Nurali Uralovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Maxmudov Odiljon Xolmirzayevich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Xamrayeva Sayyora Nasimovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Bobonazarova Jamila Xolmurodovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Irmatova Aziza Baxromovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Bo'taboyev Mahammadjon To'ychiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Shamshiyeva Nargizaxon Nosirxuja kizi, iqtisodiyot fanlari doktori, professor,

Xolmuxamedov Muhsinjon Murodullayevich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Xodjayeva Nodiraxon Abdurashidovna, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Amanov Otabek Amankulovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Qurbonov Samandar Pulatovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Zikriyoyev Aziz Sadulloyevich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Tabayev Azamat Zaripbayevich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Sxay Lana Aleksandrovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

Ismoilova Gulnora Fayzullayevna, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Djumaniyazov Umrbek Ilxamovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Kasimova Nargiza Sabitdjanovna, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Kalanova Moxigul Baxritdinovna, dotsent

Ashurzoda Luiza Muxtarovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Sharipov Sardor Begmaxmat o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Sharipov Botirali Roxataliyevich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor

Tursunov Ulug'bek Sativoldiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent

Bauyetdinov Majit Janizaqovich, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti dotsenti, PhD

Botirov Bozorbek Musurmon o'g'li, Texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Sultonov Shavkatjon Abdullayevich, Kimyo fanlari doktori, (DSc)

Jo'raeva Malohat Muhammadovna, filologiya fanlari doktori (DSc), professor.

muhandislik & iqtisodiyot

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

- 05.01.00 – Axborot texnologiyalari, boshqaruv va kompyuter grafikasi
- 05.01.01 – Muhandislik geometriyasi va kompyuter grafikasi. Audio va video texnologiyalari
- 05.01.02 – Tizimli tahlil, boshqaruv va axborotni qayta ishlash
- 05.01.03 – Informatikaning nazariy asoslari
- 05.01.04 – Hisoblash mashinalari, majmualari va kompyuter tarmoqlarining matematik va dasturiy ta'minoti
- 05.01.05 – Axborotlarni himoyalash usullari va tizimlari. Axborot xavfsizligi
- 05.01.06 – Hisoblash texnikasi va boshqaruv tizimlarining elementlari va qurilmalari
- 05.01.07 – Matematik modellash
- 05.01.11 – Raqamli texnologiyalar va sun'iy intellekt
- 05.02.00 – Mashinasozlik va mashinashunoslik
- 05.02.08 – Yer usti majmualari va uchish apparatlari
- 05.03.02 – Metrologiya va metrologiya ta'minoti
- 05.04.01 – Telekommunikatsiya va kompyuter tizimlari, telekommunikatsiya tarmoqlari va qurilmalari. Axborotlarni taqsimlash
- 05.05.03 – Yorug'lik texnikasi. Maxsus yoritish texnologiyasi
- 05.05.05 – Issiqlik texnikasining nazariy asoslari
- 05.05.06 – Qayta tiklanadigan energiya turlari asosidagi energiya qurilmalari
- 05.06.01 – To'qimachilik va yengil sanoat ishlab chiqarishlari materialshunosligi
- 05.08.03 – Temir yo'l transportini ishlatish
- 05.09.01 – Qurilish konstruksiyalari, bino va inshootlar
- 05.09.04 – Suv ta'minoti. Kanalizatsiya. Suv havzalarini muhofazalovchi qurilish tizimlari
- 10.00.06 – Qiyosiy adabiyotshunoslik, chog'ishtirma tilshunoslik va tarjimashunoslik
- 10.00.04 – Yevropa, Amerika va Avstraliya xalqlari tili va adabiyoti
- 08.00.01 – Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 – Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 – Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 – Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 – Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 – Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 – Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 – Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 – Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 – Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 – Marketing
- 08.00.12 – Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 – Menejment
- 08.00.14 – Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 – Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 – Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 – Turizm va mehmonxona faoliyati

Ma'lumot uchun, OAK

Rayosatining 2024-yil 28-avgustdagi 360/5-son qarori bilan "Dissertatsiyalar asosiy ilmiy natijalarini chop etishga tavsiya etilgan milliy ilmiy nashrlar ro'yxati"ga texnika va iqtisodiyot fanlari bo'yicha "Muhandislik va iqtisodiyot" jurnali ro'yxatga kiritilgan.

Muassis: "Tadbirkor va ishbilarmon" MChJ

Hamkorlarimiz:

1. Toshkent shahridagi G.V.Plexanov nomidagi Rossiya iqtisodiyot universiteti
2. Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti
3. Toshkent irrigatsiya va qishloq xo'jaligini mexanizatsiyalash muhandislari instituti" milliy tadqiqot universiteti
4. Islom Karimov nomidagi Toshkent davlat texnika universiteti
5. Muhammad al-Xorazmiy nomidagi Toshkent axborot texnologiyalari universiteti
6. Toshkent davlat transport universiteti
7. Toshkent arxitektura-qurilish universiteti
8. Toshkent kimyo-texnologiya universiteti
9. Jizzax politexnika instituti

MUNDARIJA

CHORVACHILIK MAHSULOTLARI ISHLAB CHIQARISH VA EKSPORT SALOHİYATINI OSHIRISHDA BOZOR INFRATUZILMASINI RIVOJLANTIRISHNING IQTISODIY OMILLARI	22
Soxadaliyev Abdurashid Mamadaliyevich	
XORIJIY INVESTITSİYALAR VA IQTISODIY O'SISH O'RTASIDAGI O'ZARO TA'SIR	30
Madraximova Irodaxon Sherzodbek qizi	

XORIJIY INVESTITSİYALAR VA IQTISODIY O'SISH O'RTASIDAGI O'ZARO TA'SIR

Madraximova Irodaxon Sherzodbek qizi

Oziq-ovqat texnologiyasi va muhandisligi
xalqaro instituti, assistenti
irodakomilova002@gmail.com

Annotatsiya. Ushbu maqolada xorijiy investitsiyalar va iqtisodiy o'sish o'rtasidagi o'zaro ta'sir ilmiy-nazariy hamda amaliy jihatdan tahlil qilingan. Tadqiqot davomida xorijiy investitsiyalar oqimlarining global o'zgarishlari, ularning milliy iqtisodiy rivojlanishdagi o'rni hamda iqtisodiy o'sish ko'rsatkichlariga ta'siri o'rganildi. Natijalar xorijiy investitsiyalar hajmining ortishi iqtisodiy faollikni rag'batlantirishi bilan birga, institutsional muhit va investitsion siyosatning barqarorligi muhim omil ekanligini ko'rsatdi.

Kalit so'zlar: xorijiy investitsiyalar, iqtisodiy o'sish, global investitsiya bozori, barqaror rivojlanish, kapital oqimlari, investitsion siyosat.

Abstract. This article analyzes the interaction between foreign investments and economic growth from both theoretical and practical perspectives. The study examines global trends in foreign investment flows, their role in national economic development, and their impact on economic growth indicators. The findings reveal that while increasing foreign investment stimulates economic activity, the sustainability of this process depends largely on the stability of the institutional environment and investment policy.

Keywords: foreign investment, economic growth, global investment market, sustainable development, capital flows, investment policy.

Аннотация. В данной статье рассматривается взаимосвязь между иностранными инвестициями и экономическим ростом с научно-теоретической и практической точек зрения. В ходе исследования проанализированы глобальные тенденции потоков иностранных инвестиций, их роль в национальном экономическом развитии и влияние на показатели экономического роста. Результаты показывают, что увеличение объема иностранных инвестиций стимулирует экономическую активность, однако устойчивость этого процесса во многом зависит от стабильности институциональной среды и инвестиционной политики.

Ключевые слова: иностранные инвестиции, экономический рост, мировой инвестиционный рынок, устойчивое развитие, потоки капитала, инвестиционная политика.

KIRISH

Rivojlanayotgan mamlakatlarda xorijiy investitsiyalarni jalb etish jarayoni jadal sur'atlar bilan rivojlanib bormoqda. Shu bilan birga, xorijiy investitsiyalarning iqtisodiy o'sish jarayonlariga ta'siri murakkab va ko'p qirrali bo'lib qolmoqda. Milliy iqtisodiy tizimning to'liq shakllanmaganligi, bozor infratuzilmasining zaifligi hamda institutsional islohotlarning yetarli darajada chuqurlashmaganligi natijasida xorijiy investitsiyalar va iqtisodiy o'sish o'rtasidagi o'zaro bog'liqlikda muayyan xavf omillari mavjud. Ushbu xavf omillarining investitsiya oqimlari bilan birgalikda namoyon bo'lishi mamlakatlarning umumiy iqtisodiy rivojlanish dinamikasiga sezilarli ta'sir ko'rsatadi.

Mazkur tadqiqotda xorijiy investitsiyalarni jalb etish jarayonlari, ularning iqtisodiy o'sishga ta'sir mexanizmlari hamda ushbu jarayonni samarali boshqarishning ustuvor yo'nalishlari tahlil qilinadi. Tadqiqotning asosiy maqsadi — xorijiy investitsiya oqimlarini to'g'ri anglash, ularni milliy iqtisodiy tizimning barqaror o'sish

strategiyasi bilan uyg'unlashtirish va xorijiy investitsiyalar orqali iqtisodiy o'sishni rag'batlantirish bo'yicha ilmiy asoslangan xulosalar ishlab chiqishdan iboratdir.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

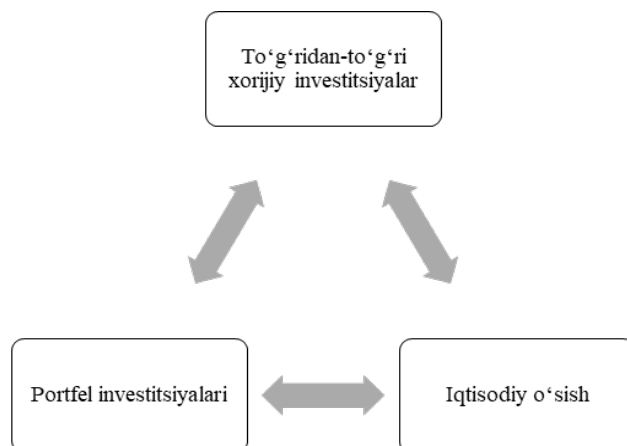
Xorijiy investitsiyalar rivojlanayotgan mamlakatlar iqtisodiyotining makro va mikro darajalarida muhim rol o'ynaydi. Ilmiy adabiyotlarda ta'kidlanishicha, xorijiy kapital nafaqat ishlab chiqarish resurslarini qayta taqsimlash orqali iqtisodiy jarayonlarni jonlantiradi, balki sanoat raqobatini kuchaytirib, ma'lum darajada operatsion xavflarni ham yuzaga keltiradi. Shu sababli iqtisodiy tuzilmasi hali to'liq barqarorlashmagan mamlakatlarda xorijiy investitsiyalarning milliy iqtisodiy rivojlanishga ta'sirini dialektik yondashuv asosida baholash zarur hisoblanadi.

Ko'plab tadqiqotlarda xorijiy investitsiyalarni jalb etish ishlab chiqarish resurslarining samarali kombinatsiyasini shakllantirishi, mavjud tabiiy boyliklar, yer resurslari va mehnat salohiyatidan oqilona foydalanish imkonini berishi qayd etilgan. Xususan, mehnat resurslari nisbatan arzon va ko'p bo'lgan davlatlar, jumladan Xitoy tajribasi shuni ko'rsatadiki, xorijiy investitsiyalar ularning tabiiy raqobat ustunligini kuchaytiradi. Bunday ustunlik iqtisodiy siyosat choralari aylantirilib, xorijiy kapitalni jalb etish, ilg'or texnologiyalarni joriy etish hamda boshqaruv tajribasini takomillashtirish imkonini beradi. Natijada ishlab chiqarish resurslarining ichki salohiyati to'liq safarbar etilib, ularni raqobatbardosh tarmoqlarga yo'naltirish orqali milliy iqtisodiyotning jadallashgan rivojlanishi ta'minlanadi.

Biroq, xorijiy investitsiyalar oqimi bilan bir qatorda rivojlanayotgan mamlakatlar ma'lum iqtisodiy va ijtimoiy xarajatlarni ham o'z zimmasiga oladi. Bu esa investitsiyalar samaradorligini oshirish, ularni milliy manfaatlariga muvofiq tarzda boshqarish va strategik tarmoqlarda to'g'ri yo'naltirish masalalarini chuqur o'rganishni talab etadi.

To'g'ridan-to'g'ri xorijiy investitsiyalar rivojlanayotgan mamlakatlar uchun yer, tabiiy resurslar va mehnat kuchi kabi boy va mo'l ishlab chiqarish resurslarini qayta birlashtiradi. Shu sababli, mehnat kuchi bilan ta'minlangan Xitoy uchun to'g'ridan-to'g'ri xorijiy investitsiyalar tabiiy raqobat ustunligiga ega. Ushbu ustunlik xorijiy kapitalni jalb etish, texnologiya va boshqaruv usullarini takomillashtirish bo'yicha milliy rivojlanish strategiyalariga aylantiriladi[1].

Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, ushbu nazariy asos orqali kapital jamg'arilishi milliy mahsulotdagi kapital ulushiga mutanosib ravishda iqtisodiy o'sishga bevosita hissa qo'shadi. Bundan tashqari, iqtisodiyotning o'sishi mehnat kuchining ko'payishi va texnologik taraqqiyotga ham bog'liqdir. Ushbu nazariyaga ko'ra, to'g'ridan-to'g'ri xorijiy investitsiyalar (FDI) mezbon mamlakatdagi kapital zaxirasini oshiradi va bu o'z navbatida iqtisodiy o'sishga ta'sir ko'rsatadi[2].

1-rasm. To'g'ridan-to'g'ri xorijiy investitsiyalar (FDI), portfel investitsiyalari (FPI) va iqtisodiy o'sish o'rtasidagi o'zaro aloqadorlik[3].

To'g'ridan-to'g'ri xorijiy investitsiyalar, portfel investitsiyalari va iqtisodiy o'sish o'rtasida o'zaro mustahkam bog'liqlik mavjud. To'g'ridan-to'g'ri xorijiy investitsiyalar ishlab chiqarish quvvatlarini kengaytirish, ilg'or texnologiyalar va boshqaruv tajribasini joriy etish orqali iqtisodiy o'sishni bevosita rag'batlantiradi. Portfel investitsiyalari esa moliya bozorlarining likvidligini oshirib, kapital aylanishini tezlashtirish orqali bilvosita ta'sir ko'rsatadi. Shu tariqa, xorijiy investitsiyalar va iqtisodiy o'sish bir-birini to'ldiruvchi hamda mustahkamlovchi omillar sifatida namoyon bo'ladi.

To'g'ridan-to'g'ri xorijiy investitsiyalar (FDI) — bu xorijiy subyekt tomonidan mamlakatning ishlab chiqarish aktivlariga, masalan, ishlab chiqarish korxonalari, infratuzilma yoki xizmat ko'rsatish sohasiga kiritilgan

investitsiyalarni anglatadi. Bunday investitsiyalar odatda uzoq muddatli manfaat shaklida namoyon bo'ladi va bu aksiyadorlik ulushi, qo'shilish va qo'shib olish (mergers and acquisitions) yoki qo'shma korxonalar (joint ventures) orqali amalga oshiriladi[4].

Bizning tadqiqot natijalarimiz shuni ko'rsatadiki, to'g'ridan-to'g'ri xorijiy investitsiyalar (FDI) iqtisodiy o'sish bilan ijobiy bog'liqlikka ega, ayniqsa global qiymat zanjiri (GVC) faoliyati yuqori sur'atlarda o'sayotgan va inson kapitali hamda moliyaviy rivojlanish darajasi nisbatan past bo'lgan mamlakatlarda bu ta'sir yanada kuchliroq namoyon bo'ladi[5].

Birlashgan Millatlar Tashkilotining "Jahon investitsiyalari to'g'risidagi hisobot"ida ta'kidlanishicha, barqaror va inklyuziv rivojlanishga yo'naltirilgan investitsiyalarni rag'batlantirish uchun jasoratli va muvofiqlashtirilgan chora-tadbirlar zarur. Xususan, raqamli iqtisodiyot, infratuzilma va barqaror moliyalashtirish sohalarida mavjud tafovutlarni qisqartirish global investitsiya siyosatining ustuvor yo'nalishiga aylanishi lozim. Shu tarzda, xorijiy investitsiyalarni strategik tarzda boshqarish iqtisodiy o'sishning sifat jihatdan yangi bosqichiga o'tish uchun muhim shart bo'lib xizmat qiladi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Mazkur tadqiqot xorijiy investitsiyalar va iqtisodiy o'sish o'rtasidagi o'zaro ta'sirni tahlil qilishga qaratilgan bo'lib, taqqoslash, tahlil va statistik usullar asosida olib borildi. Maqolada BMTning "Jahon investitsiyalari to'g'risidagi hisobotlari" (UNCTAD, 2024–2025), Jahon banki, Xalqaro Valyuta Jamg'armasi hamda O'zbekiston Respublikasi Davlat statistika qo'mitasi ma'lumotlaridan foydalanildi.

Tadqiqotda empirik yondashuv asosida to'g'ridan-to'g'ri xorijiy investitsiyalar oqimlari, yalpi ichki mahsulot (YalM) o'sishi, kapital shakllanishi va mintaqaviy tafovutlar o'rtasidagi bog'liqlik o'rganildi. Shuningdek, dinamik tahlil, qiyosiy iqtisodiy tahlil va tizimli yondashuv uslublari orqali investitsiyalarning iqtisodiy o'sishga bevosita va bilvosita ta'siri aniqlab berildi.

Tadqiqot natijalari asosida xorijiy investitsiyalarni samarali boshqarish va ularni barqaror iqtisodiy o'sishga yo'naltirish bo'yicha ilmiy-amaliy xulosalar ishlab chiqildi.

TAHLIL VA NATIJALAR

2024-yilda jahon miqyosida to'g'ridan-to'g'ri xorijiy investitsiyalar hajmi 11 foizga kamayib, 1,5 trillion AQSh dollarini tashkil etdi. Bu holat ketma-ket ikkinchi yil davomida investitsiya oqimlarining qisqarayotganini ko'rsatadi. Garchi umumiy statistik ko'rsatkichlar 4 foizlik o'sishni qayd etgan bo'lsa-da, bu raqamlar real iqtisodiy jarayonlarni to'liq aks ettirmaydi. Ushbu "o'sish" asosan ayrim Yevropa mamlakatlarida investitsiyalar tranziti sifatida xizmat qiluvchi moliyaviy kanallar orqali o'tgan beqaror kapital oqimlari hisobiga yuzaga kelgan.

2025-yil uchun xorijiy investitsiyalar bozorida salbiy prognoz shakllangan. Dastlab yil boshida mo'tadil o'sish kutilgan bo'lsa-da, keyinchalik savdo mojarolari, geosiyosiy tarqoqlik va iqtisodiy beqarorlik kuchayishi natijasida investitsion istiqbollar keskin pasaygan. Bu holat yalpi ichki mahsulot (YalM) o'sishi, kapital shakllanishi, tashqi savdo hajmi, moliya bozorlari barqarorligi hamda investorlar ishonchi kabi asosiy ko'rsatkichlarga salbiy ta'sir ko'rsatmoqda. 2025-yil boshlaridagi dastlabki ma'lumotlarga ko'ra, global miqyosda yirik investitsiya bitimlari va yangi loyihalar soni tarixiy minimum darajaga tushgan.

Mazkur tendensiyalar xorijiy investitsiyalarning jahon iqtisodiyotidagi beqarorlikka qanchalik sezgir ekanini ko'rsatib, ularni milliy iqtisodiy siyosat bilan muvofiqlashtirish zarurligini yana bir bor tasdiqlaydi.

1-jadval. Daromad guruhlariga bo'yicha to'g'ridan-to'g'ri xorijiy investitsiyalar (FDI) hajmi va o'sish sur'atlari[8]

Daromad guruhi	FDI qiymati (mlrd \$)	FDI o'sish sur'ati (%)	Greenfield loyihalar (asosan sanoat)	Xalqaro loyiha moliyalashtirish bitimlari (asosan infratuzilma)
Rivojlangan mamlakatlar (Developed)	626	-22	+2	-29
Rivojlanayotgan mamlakatlar (Developing)	867	0	+4	-23
Eng kam rivojlangan mamlakatlar (LDCs)	37	+9	-5	-41

Rivojlanayotgan mamlakatlar global FDI oqimlarining asosiy qismini — 867 mlrd dollarni tashkil etgan. Rivojlangan mamlakatlarda investitsiyalar kamaygan (–22%), eng kam rivojlangan mamlakatlarda esa +9% lik o'sish qayd etilgan. Infratuzilma sohasidagi xalqaro moliyaviy bitimlarda esa barcha toifalarda pasayish kuzatilgan.

2-jadval. Mintaqalar bo'yicha to'g'ridan-to'g'ri xorijiy investitsiyalar (FDI) hajmi va o'sish sur'atlari[8].

Mintaqa	FDI qiymati (mlrd \$)	FDI o'sish sur'ati (%)	Greenfield loyihalar (asosan sanoat)	Xalqaro loyiha moliyalashtirish bitimlari (asosan infratuzilma)
Yevropa (Europe)	182	–58	–6	–29
Shimoliy Amerika (North America)	343	+23	+22	–35
Afrika (Africa)	97	+75	–5	–3
Rivojlanayotgan Osiyo (Developing Asia)	605	–3	+5	–27
Lotin Amerikasi va Karib havzasi (Latin America and the Caribbean)	164	–12	+2	–28

Ma'lumotlarga ko'ra, Afrika mintaqasida FDI oqimi eng yuqori o'sishni (+75%) qayd etgan bo'lsa, Yevropada eng katta pasayish (–58%) kuzatilgan. Rivojlanayotgan Osiyo esa 605 mlrd dollar bilan eng katta investitsiya hajmiga ega mintaqaga bo'lib qolmoqda. Shu bilan birga, infratuzilma loyihalari bo'yicha xalqaro moliyalashtirish bitimlari barcha mintaqalarda kamaygan.

Yuqoridagi ma'lumotlar shuni ko'rsatadiki, global miqyosda to'g'ridan-to'g'ri xorijiy investitsiyalar oqimlari 2024-yilda ham pasayishda davom etgan. Faqat ayrim Yevropa mamlakatlari orqali o'tgan tranzit moliyaviy oqimlar bu tendensiyaning biroz yumshatgan, xolos. 2025-yil uchun shakllangan prognozlar esa tobora pessimistik tus olmoqda. Yilning birinchi choragiga oid dastlabki ma'lumotlar yirik investitsiya bitimlari va yangi loyihalar sonining tarixan eng past darajaga tushganini ko'rsatmoqda.

Bu holat global investitsiya jarayonlarining hozirgi bosqichda zaiflashganini, xalqaro kapital harakatining yuqori darajada beqaror ekanini va investorlar ishonchining pasayganini tasdiqlaydi. Natijada, xorijiy investitsiyalar oqimlarini barqarorlashtirish, ularni real sektor loyihalariga yo'naltirish hamda iqtisodiy o'sishning sifat jihatdan yangi bosqichiga o'tish uchun milliy va xalqaro miqyosda muvofiqlashtirilgan siyosiy-iqtisodiy choralar ko'rish zarur bo'lib qolmoqda.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Yuqoridagi tahlillar shuni ko'rsatadiki, xorijiy investitsiyalar mamlakatlarning iqtisodiy o'sishida hal qiluvchi omil sifatida namoyon bo'ladi. Ular ishlab chiqarish quvvatlarini kengaytiradi, texnologik yangilanishni tezlashtiradi va raqobatbardosh muhitni shakllantiradi. Shu bilan birga, xorijiy kapital oqimlarining beqarorligi, geosiyosiy xavflar va global iqtisodiy noaniqliklar investitsion jarayonlarning samaradorligiga salbiy ta'sir ko'rsatmoqda.

Tadqiqot natijalari xorijiy investitsiyalar va iqtisodiy o'sish o'rtasida ijobiy, ammo asimmetrik bog'liqlik mavjudligini tasdiqlaydi. Ya'ni, investitsiyalar hajmining ortishi iqtisodiy faollikni rag'batlantiradi, biroq bu jarayonning barqarorligi investitsiyalar yo'naltirilgan sohalar, institutsional muhit va milliy iqtisodiy siyosatning samaradorligiga bog'liqdir.

Takliflar:

1. Xorijiy investitsiyalarni jalb etish siyosatini strategik tarmoqlar (sanoat, infratuzilma, raqamli texnologiyalar) bo'yicha ustuvor yo'naltirish zarur.

2. Investitsion muhitni yaxshilash maqsadida huquqiy barqarorlik va shaffoflikni kuchaytirish, investorlar uchun kafolat mexanizmlarini kengaytirish lozim.

3. Xorijiy kapitalni samarali boshqarish uchun mahalliy korxonalar bilan kooperatsiya va texnologiya transferi tizimini rivojlantirish muhim.

4. Barqaror o'sishni ta'minlash maqsadida raqamli iqtisodiyot, yashil energetika va yuqori qo'shilgan qiymatli ishlab chiqarish sohalariga investitsiyalarni rag'batlantirish kerak.

5. Jahon investitsiya bozorida o'zgarishlarni inobatga olib, mintaqaviy hamkorlik va xalqaro moliyaviy institutlar bilan integratsiyani chuqurlashtirish lozim.

Umuman olganda, xorijiy investitsiyalarni milliy iqtisodiy strategiya bilan uyg'unlashtirish va ularni barqaror rivojlanish maqsadlariga yo'naltirish mamlakat iqtisodiy o'sishini sifat jihatdan yangi bosqichga olib chiqishga xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Jing Zhang, "Study on interactions between foreign direct investment and economic growth", International Conference on Management Science, Education Technology, Arts, Social Science and Economics (MSETASSE 2015)
2. Edmore Mahembe, NM Odhiambo, "Foreign direct investment and economic growth: a theoretical framework", Journal of Governance and Regulation / Volume 3, Issue 2, 2014
3. Adem GÖK, Deniz GÜVERCİN, "The interaction between foreign direct investment, foreign portfolio investment and economic growth: the case of sub- saharan african countries", Akademik İncelemeler Dergisi, 2020, 15/1: 57-82
4. Ernest Udeh, Dumbuya Ibrahim, Brima Sesay "The Relationship between Foreign Direct Investment and Economic Growth: A Review of the Literature (1994-2023)" International Journal of Science and Management Studies (IJSMS) V8.I1 (2025):57-65.
5. Agustin Benetrix, Hayley Pallan, Ugo Panizza, "The elusive link between FDI and economic growth", May 23, 2023 <https://blogs.worldbank.org/en/developmenttalk/elusive-link-between-fdi-and-economic-growth>
6. Ghosh S, Saha SK. Impact of foreign direct investment on economic growth in developing countries: The role of institutional quality. Sustainable Economies. 2025; 3(1): 389. <https://doi.org/10.62617/se389>
7. Hasan, Md Riyad, Impact of Foreign Direct Investment (FDI) on Economic Growth in Developing Countries (August 25, 2025). Available at SSRN: <https://ssrn.com/abstract=5404284> or <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.5404284>
8. World Investment Report 2025 International investment in the digital economy, https://unctad.org/system/files/official-document/wir2025_en.pdf
9. <https://unctad.org/publication/world-investment-report-2025>

muhandislik **& iqtisodiyot**

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir Alibekov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2025. № 11

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Muhandislik va iqtisodiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Muhandislik va iqtisodiyot" jurnali 26.06.2023-yildan
O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi
Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan
№S-5669245 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: №095310.

**Manzilimiz: Toshkent shahri Yunusobod
tumani 15-mavze 19-uy**

+998 93 718 40 07

<https://muhandislik-iqtisodiyot.uz/index.php/journal>

t.me/yait_2100